

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studijas programma "Pirmsskolas skolotājs"

OLITA DAŅILOVA

Valodas attīstības veicināšana 1,5-3 gadīgu veciem bērniem

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Profesore

Dr. paed.

Sarmīte Tūbele

Akadēmiskais amats

Zinātniskais /
akadēmiskais grāds

Vārds, uzvārds

Paraksts

MADONA, 2023

Anotācija

Darba autors: Olīta Daņilova

Darba nosaukums: Valodas attīstības veicināšana 1,5-3 gadīgu veciem bērniem.

Darba mērķis: pētīt valodas attīstību 1,5-3 gadus veciem bērniem un sniegt priekšlikumus par valodas attīstības veicināšanas iespējām.

Darbs sastāv no divām nodaļām. Pirmajā darba daļā tika analizētas psiholoģijas un pedagoģijas autoru atziņas par valodas attīstības 1,5 - 3 gadīgiem bērniem, kā arī raksturoti 1,5-3 gadus veci bērni. Otrajā daļā tika veikts pētījums un aprakstīti tā rezultāti pirms un pēc pētījuma. Pēc pētījuma veikšanas tika konstatēts, ka pētāmajiem bērniem ir nepieciešamas papildus aktivitātes pašregulācijas un paškontroles spēju attīstīšanai, jo tās traucēja bērniem pētījuma aktivitātēs.

Darbā ir: 29 lpp., 2 attēli, 6 tabulas, 38 izmantotie literatūras avoti latviešu un angļu valodā, kā arī 2 pielikumi.

Atslēgas vārdi: 1,5-3 gadus veci bērni, pirmsskola, valodas attīstība, raksturojums

Annotation

Author of the work: Olita Danilova

Job title: Promotion of language development for 1,5 – 3 year old children.

Aim of the work: to research the language development of 1,5 – 3 year old children and to provide proposals on the possibilities of promoting language development.

The work consists of two parts. In the first part of the work there was analyzed the psychology and pedagogy authors insights about the language development of 1,5 – 3 year-old children, as well as characterized 1,5 – 3 year-old children. In the second part, there was a research and its results were described before and after the study. After the research, it was understood that the researched children need more activities for the development of self-regulation and self-control abilities, because the children got disturbed in some activities.

The work contains: 29 pages, 2 pictures, 6 tables, 38 used literary sources in Latvian and English, as well as 2 appendices.

Key words: 1,5 - 3 year old children, preschool, language development, characterization

Satura rādītājs

Ievads.....	5
1. Psiholoģijas un pedagoģijas autoru atziņas par valodas attīstības 1,5 - 3 gadīgiem bērniem	7
1.1. Valodas un valodas attīstība	7
1.2. Valodas attīstības raksturojums 1,5-3 gadīgiem bērniem pēc pirmsskolas programmas	11
1.3. Valodas attīstības veicināšana pirmsskolā	13
2. Pētījums par valodas attīstību 1,5-3 gadīgiem bērniem	16
2.1. Pētījuma metodoloģija.....	16
2.2. 1,5-3 gadus vecu bērnu raksturojums pētījuma sākumā	17
2.3. Pētījuma analīze	21
Secinājumi	23
Literatūras un citu avotu saraksts	27
Pielikumi.....	30

Ievads

Pirmajos dzīves gados ir svarīga valodas attīstība bērniem, jo tieši 1,5-3 gados bērni spēj ātri uztvert un apgūt valodu. Valoda ir atslēga uz bērna kognitīvajām un sociāli emocionālajām kompetencēm, iekļaujot viņu spēju saprast un pārvaldīt emocijas un uzvedību. Bērni, kuri nav sasnieguši vecumam atbilstošu valodas prasmi var rasties grūtības veikt ar valodu saistītus kognitīvos un sociāli emocionālos uzdevumus, kā arī eskalēs emocionālās un uzvedības problēmas (Salmon et al., 2016).

Bērniem, kam trūkst valodas prasmes, var būt grūtības izveidot un uzturēt savstarpējās attiecības ar vienaudžiem un pieaugušiem cilvēkiem, kas var radīt sociālu izolāciju un neizpratni par savām emocijām un vēlmēm. Tādēļ arī valodas attīstība bērniem ir ļoti svarīga, lai viņiem būtu veiksmīga dzīves kvalitāti turpmākajos gados.

Mūsdienās līdz ar straujo tehnoloģiju attīstību vecāki pārmērīgi ļauj bērniem 1,5-3 gadu vecumā lietot mūsdienu tehnoloģijas, kas negatīvi ietekmē bērnu valodas attīstību, jo vecāki ir pārāk aizņemti ar ikdienas aktivitātēm, tādēļ par maz laika velta bērnu valodas attīstībai, komunicējot un rotaļājoties ar bērniem. Tādēļ pirmsskolas izglītības iestāde ir tā vieta, kurā bērni var pastiprināti komunicēt ar vienaudžiem, komunicējot savā starpā. Papildus tam arī bagātinot vārdu krājumu dažādās rotaļnodarbībās.

2022. gadā Argentīnā tika veikts pētījums par saistību ar tehnoloģiju lietošanu un valodu bērniem vecumā no 2 līdz 48 mēnešiem. Pētījumā piedalījās 310 bērni, taču 56 no viņiem netika iekļauti, jo viņi bija vecāki par 48 mēnešiem, tādēļ rezultātā tika analizēti 253 bērni vecuma no 2 līdz 48 mēnešiem. Vidējais bērnu vecums bija 30,17 mēneši. Visi bērni nāca no spāniski runājošām ģimenēm. Pētījuma tika izmantota aptauja, kurā tika uzdoti jautājumi par bērnu tehnoloģiju lietošanu mājās. Pētījuma instruments tika ievadīts Google formā un kopīgots Facebook, Instagramā un WhatsAppā. Pētījums parāda, cik svarīgi ir turpināt pētījumus par tehnoloģiju lietošanu bērniem, jo lielākā daļā pētījumā dalībnieku izmanto kādu no tehnoloģijām. Turklāt viņi tās izmanto vidēji vienu stundu dienā. Kā iespējamus iemeslus tam pētnieki atklāja, ka sabiedrība (to skaitā arī vecāki) neapzinās negatīvo ietekmi uz bērnu attīstību un ka tas ir līdzeklis, kā regulēt un novērst bērnu uzmanību. Taču tāpat pētnieki atklāja, ka tehnoloģiju lietošana agrā bērnībā ir pagrieziena punkts valodas attīstībā, jo tehnoloģiju lietošana pozitīvi ietekmēja valodas attīstības rezultātus, jo pieauga vārdu krājums un teikumu lietojums (Stamati et al., 2022).

Pētījuma aktualitāte: Valodas attīstības veicināšana 1,5-3 gadīgiem bērniem ir aktuāla, jo tas ir nozīmīgs posms bērna dzīvē, kad bērni sāk aktīvi apgūt un attīstīt valodas prasmes. Tādēļ ir svarīgi veikt dažādus valodas attīstības veicināšanas pasākumus, piemēram,

tehnoloģiju izmantošanu ne ilgāk kā vienu stundu dienā, komunikācija ar bērniem, lasīšana kopā, dziesmu dziedāšana, valodas iekļaušana ikdienas aktivitātēs utt.

Pētījuma objekts: Pedagoģiskais process pirmsskolā.

Pētījuma priekšmets: 1,5-3 gadus vecu bērnu valodas attīstība.

Pētījuma mērķis: pētīt valodas attīstību 1,5-3 gadus veciem bērniem un sniegt priekšlikumus par valodas attīstības veicināšanas iespējām.

Pētījuma jautājums: Kura no valodu attīstības veicinošiem aktivitātēm veiksmīgāk veicinās valodas attīstību bērniem 1,5-3 gadu vecumā?

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt psiholoģijas un pedagoģijas autoru atziņas par valodas attīstību un tās veicināšanas iespējā 1,5-3 gadus veciem bērniem.
2. Raksturot 1,5-3 gadus vecu bērnu valodas attīstību.
3. Veikt pedagoģisko novērojumu un analizēt tā rezultātus.
4. Izstrādāt secinājumus.

Pētīšanas metodes:

- a) teorētiskā - literatūras analīze;
- b) empīriskā – pedagoģiskais novērojums.

Pētījuma bāze: Pirmsskolas izglītības iestādes "X" 10 bērni vecumā no 1,5-3 gadiem

1. Psiholoģijas un pedagoģijas autoru atziņas par valodas attīstību 1,5 - 3 gadīgiem bērniem

1.1. Valodas un valodas attīstība

Pasaulē ir aptuveni 6 000 valodas, kas ir dažādu tautu kultūras evolūcijas rezultāts. Valoda ir vērtīga kultūras sastāvdaļa. Taču pēdējos desmit gads daudz valodas ir kļuvušas apdraudētas. Pasaulē vairāk kā 750 valodas ir izmirušas, jo tajās runā tikai daži cilvēki. Valodu apdraudējuma cēloņi ir sarežģīti, jo tos ietekmē valodas iekšējās struktūras evolūcija un izmaiņas valodas ārējā vidē. Šie faktori veido sarežģītu sistēmu, kas ietekmē valodas (Gao, Liu, 2023). Piemēram, Indija ir ļoti daudzveidīga reliģijas, kultūras, valodas un mākslas valsts, kurā ir 81 neaizsargāta valoda, 63 noteikti apdraudētas, 6 nopietni apdraudētas un 42 kritiski apdraudētas, jo Indijas bērni vairs nemācās savu dzimto jeb apdraudētu valodu (Saxena, Chauhan, Daniel, 2022). Pie apdraudētām valodām pieskaitāmas arī lībiešu valoda, kas raksturojas ar valodas lietojuma trūkumu, kas ir cieši saistīts ar nelielo runātāju skaitu, ierobežoto valodas nodošanu no paaudzes paaudzē un daudziem citiem faktoriem, kas izraisa valodu izzušanu (Kļava, Ernštreits, 2022). Lai valoda nekļūtu par apdraudētu valodu, tās saglabāšana ir atkarīga no tā, cik plaši un efektīvi tā tiek mācīta bērniem un visām jaunajām paaudzēm. Ja bērni mācās un lieto valodu, tā saglabājas dzīva un attīstās, jo tieši bērni ir valodas mācīšanās un nodošanas procesa galvenie dalībnieki.

Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca valodnieces V Skujiņas redakcijā definē valodu kā “zīmju sistēmu, ko lieto, lai sazinātos, izteiktu domas un fiksētu informāciju” (Skujiņa, 2000, 184). Sociolingvistes I. Druviete un V. Požarnova skaidro, ka “valoda ir cilvēku sabiedrības atšķirīgā iezīme, valoda ir komunikācijas līdzeklis, un valoda ir simbols” (Druviete, Požarnova, 2021, 95).

Valoda tiek definēta kā saziņas sistēma, kas veicina sociālo mijiedarbību un pašizpaušmi, kas ietver simbolus, žestus un skaņas, iekļaujot runātos un rakstītos vārdus (vārdu krājumu) vai ikonas. Valodas attīstība sākas agrā vecumā līdz 3 gadu vecumam, pakāpeniski apgūstot un saprotot atsevišķus vārdus (receptīvais vārdu krājums), un turpinās ar ātrāku semantiskas izpratnes apguvi par vārdiem, kas var izteikt vēlmes vai idejas (izteiksmīgs vārdu krājums) no bērnības līdz pusaudža vecumam (Alhamdan, Murphy, Crewther, 2023).

Valoda ir pilnībā sociāla parādība, tādēļ mijiedarbībai starp cilvēkiem ir svarīga loma valodas apgūvē. Bērnu valodas attīstību lielā mērā ietekmē viņu tiešā vide (vecāki, brāļi un māsas un vienaudži). Pēdējos desmit gados ekrāni ir kļuvuši par papildu bērnu vides sastāvdaļu un pirmsskolas vecuma bērni pie tiem pavada daudz laika, skatoties ekrānus, īpaši televizoru. Pētījumi liecina, ka tas var izraisīt sliktākus kognitīvos un uzvedības rezultātus, tomēr novērotā

ietekme lielā mērā ir atkarīga no vecuma, mediju satura un skatīšanās sociālā un ģimenes konteksta. Piemēram, augstas kvalitātes multivides saturs un skatīšanās kopā ar pieaugušo var sniegt priekšrocības bērnu mācībām un valodu prasmēm. Lai gan bērni tiek pakļauti valodai, izmantojot ekrānus, pieaugušo un bērnu verbālā mijiedarbība (jautāšana un komentēšana) ir cieši saistīta ar labāku bērnu valodas attīstību, kas liecina, ka bez šādas mijiedarbības vai valodas neizmantošanas ikdienas dzīvē, lai izteiktu sevi, bērns, neattīstīsies valoda (Martinot et al., 2021).

Valoda tiek definēta kā efektīvas saziņas līdzeklis, lai nodotu emocijas, domas, notikumus un situācijas. Tas, ka persona, kas ir atbildīga par bērna attīstību, spēlē ar viņu rotaļas, runā par visu un tērzē ar viņu, liek valodas attīstības pamatu. Jau no dzimšanas bērni spēlējas ar valodu, klieodzot, aurojot un burtojot, un tas uzlabo viņu valodas attīstību un komunikācijas prasmes (Kenanoğlu, Duran, 2021).

Bērna valodas attīstību pavada viņa spēja apstrādāt konceptuālu informāciju un atšķirt objektus un notikumus savā vidē. Saziņa ar saviem ģimenes locekļiem, veselīga dzirdes sistēma un labas mācīšanās spēja nodrošina bērnam izpratni par jauniem vārdiem un struktūrām pieaugušo runā. Citiem vārdiem sakot, var teikt, ka kognitīvo un konceptuālo reprezentāciju demonstrēšana kaut kādā veidā veicina bērna valodas prasmju attīstību (Monshizadeh et al., 2021). Saviem vārdiem skaidrojot, bērns attīstās valodas ziņā, izmantojot savas kognitīvās spējas un konceptuālo informāciju, kas tiek veidota, sazinoties ar ģimenes locekļiem un iegūstot jaunas valodas struktūras un vārdus.

Ģimenēs, kurās aug vairāki bērni, valodas attīstību, ieskaitot arī vārdu krājumu, ietekmē dzimšanas secība. Pirmajā dzīves gadā pirmsdzimtie bērni iemācās pirmos 50 vārdus ātrāk nekā nākamie bērni. Bērniem kļūstot vecākiem, pirmsdzimtie turpina iegūt ievērojami augstākus rezultātus nekā nākamie bērni vārdu krājuma veidošanā un izpratnē, un dzimšanas secība kļūst par nozīmīgu žestu, vārdu krājuma izpratnes un vārdu krājuma prognozētājs 18 mēnešos. Pēc 20 mēnešiem pirmsdzimto izteiksmīgais vārdu krājums pārsniedza nākamo bērnu vārdu krājumu, un pēc sešu gadu vecuma pirmsdzimtie uzrāda spēcīgāku gramatisko un leksisko attīstību nekā nākamie bērni (McFayden, Fok, Ollendick, 2022). Tātad bērnu valodas prasmes ir atkarīgas, kurš pēc kārtas ģimenē ir bērns – pirmsdzimtais vai kāds no nākamajiem bērniem.

Valoda ļoti strauji attīstās agrā bērnībā. Valodas attīstības stadijā, pirms bērns sāk runāt, viņš saprot valodu. Bērna mijiedarbība ar vienaudžu grupām un tādiem indivīdiem kā viņa vecāki, kas veido viņa vidi, palīdz viņam apgūt skaņas. Bērni, kas uztver skaņas, lieto savus pirmos vārdus, kamēr viņi ir vieni, un apgūst valodas pamatstruktūras līdz zīdaiņa vecuma beigām. Valodas apgūvē tiek novēroti līdzīgi posmi kā citi attīstības posmi, kam ir paralēles ar šiem posmiem (kognitīvais, motoriskais utt.) (Kenanoğlu, Duran, 2021).

“Pēc 2 gadu vecuma bērna runa papildinās ar komplicētākām teikuma struktūrām, un 2,5–3 gadu vecumā bērna valodā parādās pareizas gramatiskās formas. Bērns iemācās veidot semantiski pareizus jautājumus, turklāt savu ierobežoto vārdu krājumu attiecina uz dažādām lietām, proti, viņš paplašina viena vārda nozīmi, attiecinot to uz priekšmetiem un parādībām ar līdzīgu formu, skaņu, izmēru vai citām līdzīgām funkcionālām pazīmēm” (Sebre, Miltuze, 2022, 154).

Bērna valodas attīstība notiek vairākos posmos, kas ir parādīti 1.tabulā. Tā kā kvalifikācijas darba pētāmie bērni ir vecumā no 1,5 līdz 3 gadiem, tad šie bērni atrodas valodas sākotnējā apguves procesā, kurā bērni mācās valodu no pamata līdz pirmajiem līmeņiem, kas iekļauj valodas pamatstruktūru, vārdu krājumu, gramatiku, izrunu un rakstību. Šajā posmā bērni sāk runāt pirmos vārdus, lai gan vēl nepilnīgus. Piemēram, joka (roka), ma-ma (mamma), pa-pa (tētis). Dažas burtus šajā posmā bērniem ir grūti izrunāt, piemēram, *r, j, s, k*. Valodas prasmes ātri tiek attīstīta. To var iedalīt trīs periodos:

- 1) viena vārda teikuma periods. Saskaņā ar gramatikas likumiem viena vārda teikums nav teikums, jo tas sastāv tikai no viena vārda, taču bērnu valodas attīstības eksperti uzskatīja, ka pirmie vārdi, ko bērni runā, var nozīmēt vairāk nekā tikai vārdu. Piemēram: vārds *mamma* var nozīmēt: mamma šeit! Mammu kur? Mamma, palīdzi man! Tā ir mammas kleita, mamma, es esmu izsalcis (-usi) utt.;
- 2) divu vārdu teikuma periods. Parasti otrais vārds teikumā parādās, kad bērni sāk saprast tēmu un mēģina to izteikt. Tas notiek aptuveni 1,5 gadu vecumā, kad bērns nosaka, ka šo divu vārdu kombinācijai ir noteikta saistība, kurai ir dažādas nozīmes, piemēram, piederības nozīme (mammas kleita), īpašības vārds (zils krītiņš);
- 3) vairāk nekā divu vārdu teikuma periods. Teikuma periods, kas garāks par diviem vārdiem, parāda bērnu spējas morfoloģijas jomā. Prasmes veido teikumu palielinājums. To var redzēt pēc teikuma garuma, trīs vārdu teikuma, četriem vārdiem utt. Šajā periodā valodas lietojums vairs nav egocentrisks, bet bērns to izmanto saziņai ar citiem, tāpēc arī veidojas īstas attiecības starp bērniem un pieaugušajiem (Indrayani, 2016).

1.tabula. Bērnu valodas attīstības posmi (Lieģeniece, Nazarova, 1999)

Vecums	Attīstības posmi
Līdz 1 gadam	Sagatavošanās posms
1-3 gadiem	Valodas sākotnējā apguve
3-7 gadiem	Pirmsskolas posms
7-17 gadiem	Skolas vecuma posms

Bērniem valodas attīstība pieaug eksponenciāli otrajā gadā. No 18 (1,5 gadi) līdz 30 mēnešiem dominē izteismīgs vārdu krājuma pieaugums un vārdu kombinācija. Pēc 30 mēnešiem bērniem ir vērojami uzlabojumi gramatikā/sintaksē, palielinās vidējais izteikuma garums, pluralizācija un sarežģītu jautājumu izpratne. Veiksmīga izaugsme šajā vecumā izriet no abpusējas, dinamiskas bērna, pieaugušo un vides mijiedarbības (Kucker, Zimmerman, Chmielewski, 2021).

Bērna valodas attīstību atbalsta runas uztvere. Izsmalcinātas runas uztveres attīstību veicina vairāki faktori, piemēram, dzirdes ceļu nobriešana un ilgstoša apkārtējās valodas iedarbība. Turklāt valodas apguves laikā savstarpēji ietekmē runas uztvere un runas veidošana. Kategoriska runas skaņu uztvere tiek novērota zīdaiņiem, kas jaunāki par 4 mēnešiem, kas liecina par agrīnu jutību pret runas fonētiskajām iezīmēm. Zīdaiņiem kļūstot vecākiem, šīs kategorijas kļūst arvien precīzākas pieredzes rezultātā, un zīdaiņi zaudē spēju atšķirt fonētiskās kategorijas (Harwood et al., 2022).

Filozofi M. Kūle un R. Kūlis atsauca uz valodnieku Sosīru, kurš pretstata valodu runai šādos aspektos (2.tabula). Sosīrs valodu izprot kā zīmju sistēmu, bet runa ir valodas lietojums plašākā nozīmē (Kūle, Kūlis, 1998). S. Tūbele uzskata, ka runa un valoda tiešām ir pretnostatītas, tomēr bērna attīstībā valodas apguve notiek lēnāk nekā pati runāšana. Ja runas izpausmei ir kādas problēmas, vēl vairāk kavēsies valodas apguve, kas novedīs pie grūtībām skolā – mācību procesā un komunikācijā ar vienaudžiem un pedagogiem, kas apgrūtina sociālo iekļaušanos un vēlāk ietekmē dzīves kvalitāti (Tūbele, 2019).

2.tabula. Valodas un runas pretstatījums (Kūle, Kūlis, 1998, 553)

Valoda ir	Runa ir
sociāla, to saprot visi sabiedrības locekļi	individuāla, realizējas konkrētā izteikumā
virtuāla, iespējama, potenciāla	aktuāla, lietota noteiktā situācijā
abstrakta, vispārinoša	konkrēta, noteiktu situāciju raksturojoša
kods, kas satur vispārējus principus	izteikums, kas izmanto noteiktu kodu
vispārēja norma	individuāls izteiksmes stils
Sinhrona	diahrona
Sistēma	sistēmas realizācija
Radoša	jau radīto struktūru lietošana

Var secināt, ka ir svarīgi pievērst uzmanību un veicināt valodas attīstību bērniem, jo valoda ir galvenais komunikācijas līdzeklis un kultūras identitātes veicinātājs. Lai saglabātu un veicinātu valodu dažādās kultūrās, būtu nepieciešams veikt pasākumus, lai nodrošinātu valodas mācīšanu un nodošanu no vienas paaudzes uz nākamo, jo valoda var tikt apdraudēta, kas nozīmē, ka valoda netiek saglabāta jaunajām paaudzēm.

1.2. Valodas attīstības raksturojums 1,5-3 gadīgiem bērniem pēc pirmsskolas programmas

Pirmsskolas mācību programmā bērni no 1,5 gadiem līdz 3 gadiem dēvē par pirmo posmu (Namsone, Oliņa, b.g.). Psiholoģe G. Svence atsaucas uz M. Montesori uzskatiem, ka 2-3 gadus vecumā bērniem iestājas valodas attīstības sensitīvais periods, kurā bērni klausās, uztver, atdarina, imitē un vingrina runas orgānus (Svence, 2019). Attiecībā pret valodu sensitivitāte ietver trīs galvenās fāzes: runāto (līdz 3 gadiem), rakstīto (3,5-4,5 gadiem) un lasīto (4,5-5,5, gadiem). Sensitīvais periods ilgst no 7 mēnešiem līdz 3 gadu vecumam. Tas sākas, kad bērns pirmo reizi rada skaņas, atdarinot mutes kustības, un progresē laika gaitā, kad viņš mācās veidot vārdus un vienkāršus teikumus (Montessori education, n.d.).

Pirmsskolas programma ir paredzēta pirmsskolas vecuma bērniem, lai pirmsskolas pedagogiem palīdzētu plānot mācību procesu un mācību saturu (Namsone, Oliņa, b.g.). Valodas attīstību bērni apgūst visas dienas garumā, komunicējot ar saviem vienaudžiem, taču, lai palīdzētu pirmsskolas skolotājam plānot un organizēt mācību procesu, ir izstrādāta valodu mācību jomas mācību un metodiskais līdzeklis pirmsskolas mācību programmas īstenošanai, kura izstrāde vadīja I. Briška. Mācību un metodisko līdzekli veido 10 temati. Valodas mācību jomas programmā ir uzskaitīts ieteicamais vārdu krājums, kas sadalīts trīs kategorijās, kas tiek novērtēts četros apguves līmeņos:

- 1) jēdzieni;
- 2) darbības;
- 3) nozīmīgums (Briška, b.g.).

Darba autore 3.tabulā ir apkopojusi katra temata sasniedzamo līmeni 1.izglītības posmā, lai raksturotu bērnu valodas attīstību pēc sasniedzamā rezultāta apguves līmeņiem.

3.tabula. Valodas mācību jomas sasniedzamais līmenis 1.izglītības posmam pirmsskolā (Briška, b.g.)

Temats	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Saziņa kontekstā. Saziņa mācību valodā.	Vēršas pie citiem, lai izteiktu savu vajadzību; ieklausās cita teiktajā.	Ar darbību vēršas pie citiem, lai izteiktu savu vajadzību; ar mīmiku un žestiem reaģē uz cita teikto.	Saprot, ka ar vārdiem precīzāk var paust savas domas, vajadzības; atbild uz jautājumu ar darbību vai vārdiem; vārdiski vai ar darbību vēršas pie citiem, lai izteiktu savu vajadzību; vārdos vai neverbāli pauž emocijas.	Dažādās saziņas situācijās mērķtiecīgi lieto atbilstošus vārdus; vēršas pie citiem, lai vārdiski izteiktu savu vajadzību vai vēlmi, atsaucas (vai reaģē) uz cita teikto; īsi atbild uz vienkāršu jautājumu; vārdos vai neverbāli pauž

				emocijas un attieksmi
Saziņa kontekstā. Atbildēšana un jautāšana.	Pievērš uzmanību vārdos izteiktam norādījumam.	Pievērš uzmanību vārdos izteiktam norādījumam vai jautājumam.	Klausās latviešu valodas vārdu skanējumā un reaģē uz atsevišķiem izteikumiem.	Ar mīmiku, žestiem un kustībām reaģē uz vārdos izteiktu norādījumu vai jautājumu.
Saziņa kontekstā. Saruna.	Ar ķermeņa valodu izrāda, ka ieklausās teiktajā.	Izrāda interesi par sarunas biedra teikto, mēģina patstāvīgi atdarināt.	Sarunā pasaka un atkārto dažus biežāk dzirdētus vārdus.	Patstāvīgi lieto dažus biežāk dzirdētus vārdus.
Teksts un tekstveide.	Nosauc atsevišķus priekšmetus un dzīvas būtnes.	Nosauc atsevišķus priekšmetus, dzīvas būtnes un paša vai citu veiktas darbības.	Ieklausās tekstā, reaģē uz to ar emocijām, darbību un valodu; nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes un darbības, ko veic pats un citi.	Veido frāzes un izteikumus par redzēto un dzirdēto; ar emocijām, darbību un valodu reaģē uz dzirdētu tekstu.
Valodas struktūra. Skaņa.	Sadzird dažādas skaņas (reaģē).	Atdarina dzirdētās skaņas.	Klausās un atkārto dzirdētās skaņas.	Klausās un atkārto dzirdētās skaņas un skaņu kombinācijas.
Valodas struktūra. Lasīšana.	Šķirsta grāmatu, pēta tajā esošos attēlus, tekstu.	Šķirsta grāmatu, atdarina lasīšanu.	Pievērš uzmanību rakstiskai informācijai.	Atdarina lasīšanu – “lasa” vairākkārt dzirdētu tekstu tuvu oriģinālam.

Apkopojot 3.tabulas datus, darba autore secina, ka 1.izglītības posms pirmsskolā apgūst saziņu kontekstā, kas ietver saziņu mācību valodā, atbildēšanu un jautāšanu, kā arī sarunu. Plānotais sasniedzamais rezultāts 1,5-3 gadu vecumā ir sapratne, ka ar vārdiem var paust savas domas un vajadzības. Bērni iemācās atbildēt uz jautājumu ar darbību vai vārdiem. Lai izteiktu savas vajadzības, bērni apgūst vārdiski vai ar darbību vērsties pie citiem bērniem. Saziņa ar vienaudžiem pirmsskolā bērni iemācās paust savas emocijas gan verbāli, gan neverbāli (Namsone, Oliņa, b.g.).

Papildus bērni 1,5-3 gadus vecumā apgūst tekstu un tekstveidi. Pirmsskolā bērni ieklausās tekstā un reaģē uz to ar emocijām, darbību un valodu, kā arī nosauc pazīstamus priekšmetus (krēsls), dzīvas būtnes (kaķis) un darbības (lasīt), ko veic pats un citi (Namsone, Oliņa, b.g.).

Savukārt, valodas struktūrā bērni neapgūst skaņu un burtu, rakstīšanu, skaņu un vārdu, kā arī lasīšanu latviešu valodā, klausoties un atkārtojot dzirdētās skaņas un pievēršot uzmanību rakstiskai informācijai (Namsone, Oliņa, b.g.).

Var secināt, ka bērni 1,5-3 gadu vecumā attīsta valodas un saziņas prasmes, kas ir svarīgas viņu turpmākajai izglītības un personīgajai attīstībai. Bērni iemācās ne tikai izprast valodu, bet arī paust savas domas, emocijas un vajadzības, kā arī saprast citu cilvēku izteikt, veidojot draudzīgas un ciešas attiecības ar vienaudžiem.

1.3. Valodas attīstības veicināšana pirmsskolā

A. Lopatina atsaucas uz daudziem autoriem (Ž. Piažē, Ļ. Vigotskis, F. Elkoņins, A. Zaparožecs), kuri ir pamatojuši, ka viena no bērna psihiskās attīstības aktivitātē ir rotaļa. Rotaļā bērns atveido apkārtējo pasauli, jo rotaļa ir viņa darbs. Tā ir visa bērna dzīve (Lopatina, 2006).

Pirmsskolas mācību programmā saziņas kontekstā bērnus var iesaistīt sarunās gan ar vienaudžiem, gan ar pieaugušajiem par ikdienas situācijām, par savu ieceri utt. (Briška, b.g.). Sarunas starp pieaugušajiem un vienaudžiem nodrošina bagātīgu kontekstu agrīnai sociālajai un emocionālajai attīstībai. Sarunas ir līdzeklis, ar kura palīdzību bērni redz, ka citiem cilvēkiem var būt atšķirīga viedoklis nekā viņu pašu. Kad pieaugušie ar viņiem runā, bērni uzzina par citu cilvēku idejām un pieredzi un salīdzina to ar savu dzīvi. Ar sarunu bērni saprot, ka cilvēki redz un piedzīvo lietas atšķirīgi. Šī pieredze veicina empātiju un valodas attīstību. Kad pieaugušie runā ar bērniem par emocijām, tas palīdz bērniem izprast savas un citu emocijas. Šī izpratne palīdz bērniem veidot pozitīvākas attiecības ar vienaudžiem (Test, Cunningham, Lee, 2015). Sarunājoties ar citiem, bērni apgūst valodas prasmes, mācās izteikties un izprast citu cilvēku emocijas.

Saziņas kontekstā bērni attīstīta valodu arī, mācoties atbildēt uz jautājumiem un atkārtojot pedagoga kustības un mīmiku, kā arī atdarināt dzīvnieku balsis (Briška, b.g.), tādā veidā, runājot dažādās intonācijās, piemēram, vilka balss ir zema, zaķa balss ir smalka (Tropa, 2009). Atbildot uz jautājumu, bērnam veidojas patstāvīga izpratne, jo atbildēs viņš izmanto jau zināmus vārdus un vingrinās to izrunā. Papildus jautājumi bērnam iemāca jaunus vārdus (Celitāne, 2021). Jautājumi ir kā īpaši runas akti. Runātāji uzdod jautājumus, lai uzzinātu konkrētu informāciju no klausītājiem, kuriem ir jāsniedz prasītā informācija. Prasītās informācijas identificēšana šķiet vienkāršs uzdevums, jo jautājumi parasti atklāti izsaka kādu informāciju, kā arī gramatiski identificē prasīto informāciju. Piemēram, jautājums *Kā suns rej?* satur doto informāciju, ka suns izdod skānu, un pieprasīto informāciju, lai noskaidrotu, kā suns to dara (Salomo, Lieven, Tomasello, 2012). Intonācija izsaka gramatiskas atšķirības, piemēram, atšķirības starp apgalvojumiem (*Viņš ēda kūku*) un atbilstošiem atbalss jautājumiem (*Viņš ēda*

kūku?). Tas arī norāda uz emocionālām (laimes) un attieksmes (pieklājības) nozīmēm, kā arī runātāja nodomu, iekļaujot runas darbības, piemēram, lūgumu, apstiprinājumu un jautājumu (Blay, 2018).

Teksta un tekstveides kontekstā bērni, lai attīstītu valodu, var spēlēt dažādas lomu rotaļas (Briška, b.g.). Pedagoģe D. Dzintere atzīst, ka lomu rotaļas ir radošās rotaļas paveids. Tajā bērns attīstās veselumā, atdarinot apkārtējo darbības un rakstura īpašības. Lomu rotaļās bērns atkārto citu darbības, ko vērojis, dzirdējis un kurās ir piedalījies (Dzintere, 2007). Lomu rotaļas ir ideāla mācību tehnika, lai mācītu bērniem valodu, jo tās sagatavo bērnus reālās dzīves komunikācijas neparedzamajam raksturam. Tās arī iemāca pareizi lietot valodu un vairo pašapziņu, pievienojot emocijas, kustības un mīmiku (Bahriyeva, 2021).

Valodas struktūras kontekstā bērni var attīstīt valodu, mācoties ikdienas situācijās un rotaļās atdarināt atsevišķas skaņas un skaņu kombinācijas, piemēram, vējš pūš – ūūū, auto rūc – rrr, ūdens pils – pak, pak, pak (Briška, b.g.). Ir zināms, ka bērns apgūst valodu, atdarinot dabisko valodu. Viņš vairākas reizes klausās vārdus, pirms to var izrunāt. Tādā veidā bērns pakāpeniski veido spēju klausīties runu. Attiecīgi bērnam sākumā ir jāattīsta prasme klausīties, bet vēlā attīstīt izrunas prasmes un iemaņas. Taču jāņem vērā, ka skaņu izrunas pamatā ir runas un klausīšanās mehānismu savstarpēji saistīta kustība. Piemēram, mēs dzirdam šos vārdus vārdu izrunāšanas procesā, tas ir, mēs tos izrunājam ar klausīšanās kontroli. Mēs labojam izrunas kļūdu un trūkumus ar klausīšanās kontroles palīdzību. Vārdu izruna ir ne tikai runas akts, bet vienlaikus arī klausīšanās akts (Ergasheva et al., 2022).

Valodas struktūras kontekstā 1,5-3 gadus veci bērni lasa atdarina lasīšanu, šķirstot grāmatu un pētot tajās esošos attēlus un tekstus (Briška, b.g.). Bilžu grāmatu lasīšana sniedz bērniem daudzas valodas attīstības prasmes: vārdu krājums, skaņu struktūra, drukātā teksta nozīme, stāstu un valodas struktūra, ilgstoša uzmanība, mācīšanās prieks utt. Bērniem, kuri lasa grāmatas trīs reizes nedēļā vai vairāk, ir attīstītākas valodas prasmes daudz labāk nekā bērniem, kuri lasa mazāk nekā trīs reizes nedēļā. Ir svarīgi sākt lasīt bērniem grāmatas jau agrīnā vecumā, jo bilžu grāmatu lasīšana nodrošina arī ideālu saturu valodas apguvei. Pieaugušie bieži vērsas pie kopīgas lasīšanas ar nolūku mācīt valodu saviem mazajiem bērniem. Liels pētījumu kopums liecina, ka īpašais veids, kā vecāki lasa saviem bērniem, var ietekmēt bērnu valodas spējas (Yüzbaşıoğlu, Akyol, 2022). Kopīgas grāmatu lasīšanas laikā pieaugušais lasa bērnam grāmatu un izmanto vienu vai vairākas plānotas vai strukturētas interaktīvas metodes, lai aktīvi iesaistītu bērnu aktivitātē. Lasīšanas nozīme pirmsskolas vecumā ir acīmredzama, jo tā veido lingvistiskos, kognitīvos un sociāli kultūras pamatus bērniem un darbojas gan kā veicinošs, gan aizsargājošs faktors turpmākajā skolas mācīšanās. Kopīga grāmatu lasīšana sniedz iespējas veidot mutvārdu valodu, vārdu krājuma un izpratnes prasmes, kā arī fonoloģisko izpratni un

koncentrēties uz ierobežotām prasmēm, piemēram, drukāšanas funkcijām, virzienu un grāmatu apstrādes jēdzieniem, burtu identifikāciju un vārdu jēdzieniem. Ir plaši atzīts, ka kopīgas grāmatu lasīšana ietekmē bērnu valodas attīstību un izglītības rezultātus (Dicataldo, Rowe, Roch, 2022).

Valodas attīstību vecāki var veicināt, nodrošinot vidi, kas ir bagāta ar valodas stimulāciju. Tas nozīmē runāt ar savu bērnu skaidrā valodā, dziedāt un lasīt kopā ar viņu, kā arī ļaut viņam runāt par savām vajadzībām, nevis paredzēt tās (Montessori education, n.d.). S. Tūbele skaidro, ka vides ietekme ir nozīmīgs faktors ne tikai bērna vispārējā attīstībā, bet tieši runas un valodas attīstībā. Runājot par vides ietekmi, var izdalīt mikrovidi (ģimene), makrovidi (apkārtējā sabiedrība) mezovidi (pirmsskola), hronovidi – tāpat nozīmē ir laikam. Mikrovidē bērns psiholoģiski nobriest runai un apgūst prasmes izmanto valodu kā apkārtējās pasaules izziņas līdzekli, cilvēku saskarsmes un mijiedarbības līdzekli. Uz makrovidi bērns pāriet pakāpeniski, caur kuru bērns uztver pasauli kopumā (Tūbele, 2019). Darba autore var apgalvot, ka pirmsskolas grupiņas tiek izveidoti dažādi aktivitāšu centri bērna valodas attīstībai, piemēram, grāmatu – attēlu centrs, kurā bērni var šķirstīt grāmatas.

Pie valodas apguves materiāliem pieder smilšpapīra burti, kas ļauj bērnam uztvert burta formu ne tikai ar acīm, bet arī ar taustes sajūtu un muskuļu atmiņu. Tos pedagogs var izgriezt un uzlīmēt uz krāsaina kartona, piemēram, sarkanā krāsa – patskaņi un zilā krāsa – līdzskaņi. Šajā vecumā bērniem interesē skaņas, jo viņš atrodas valodas attīstības perioda vidū (Helminga, 2006).

Lai 1,5-3 gadu veciem bērniem attīstītu valodu, svarīgas ir motoriskās spējas, jo motoriskās spējas ir cieši saistītas ar valodas attīstību (Alcock, Connor, 2021). Katra jauna motorika sniedz iespēju gūt jaunu pieredzi, kas savukārt veicina valodas attīstību, izmantojot kognitīvās prasmes (uzmanība, atmiņa u.c.). Savukārt, kognitīvās prasmes attīstās, mijiedarbojoties ar vidi, kurā 1,5-3 gadus veci bērni aktīvi mācās. Attīstoties bērnu motoriskajām prasmēm, viņi mijiedarbojas ar apkārtējo vidi daudzveidīgāk (Kobaš et al., 2023). I. Šternfelde rosina attīstīt sīko pirkstu muskulatūru, lai stimulētu valodas attīstību, piemēram, bērniem piedāvājot darboties ar sīkiem priekšmetiem, ar diegiem, ar smiltīm, ar šķērēm, ar papīru, ar plastikas materiāliem u.tml.

Var secināt, ka 1,5-3 gadu vecumā bērniem valodas attīstības iespējas ir vairākas, piemēram, sarunas, atbildēšana uz jautājumiem, loma rotaļas, atbilstoša vide nodrošinājums, kā arī motorisko prasmju pilnveidošana.

2. Pētījums par valodas attīstību 1,5-3 gadīgiem bērniem

2.1. Pētījuma metodoloģija

Kvalifikācijas darba ietvaros darba autore veica pētījumu, kurā piedalījās 10 bērni vecumā no 1,5 līdz 3 gadiem. Tā kā darba autores grupiņā lielākā daļa meitenes, tad arī pētījumā piedalās tikai 3 zēni un 7 meitenes, kuri apmeklēja pirmsskolas izglītības iestādi arī vasaras sezonā. Pētījums norisinājās no 2023. gada 20. maija līdz 12. septembrim.

Par pētījuma metodi izvēlēts pedagoģiskais novērojums, ar kura palīdzību pētniecības rezultāts tiek iegūts tiešās uztveres ceļā dabiskos apstākļos. Pedagoģiskais novērojums bija slēpts, kad darba autore izmantoja tādas novērošanas spējas, par ko bērni pat nenojauta (Baldiņš, Raževa, 2001). Pedagoģiskais novērojums notika vairākos posmos:

- 1) sagatavošanās posms – mērķa un uzdevumu formulēšana. Raksturot bērnu saistībā ar pētāmo objektu un priekšmetu. Kritēriju izstrādāšana un bērnu novērtēšana pirms pētījuma uzsākšanas;
- 2) pedagoģiskais novērojums;
- 3) rezultātu apkopošana;
- 4) rezultātu analīze un interpretācija;
- 5) secinājumu izdarīšana un priekšlikumu sniegšana.

Sagatavošanas posmā darba autore izstrādāja kritērijus un apakškritērijus, pēc kuriem tika veikts pētījums, aplūkojami 4.tabulā.

4.tabula. Pētījuma kritēriji, apakškritēriji un rādītāji katram apguves līmenim (autores veidota tabula)

Kritēriji	Rādītāji			
	N	S	T	A
Saprot, ka ar vārdiem var paust savas domas, vajadzības.				
Atbild uz jautājumu ar vārdiem				
Izsaka ar vārdiem savu vajadzību				
Īsi atbild uz savu jautājumu				
Vārdiski vai ar darbību vēršas pie citiem, lai izteiktu savu vajadzību.				
Izrāda interesi par teikto				
Ieklausās teiktajā				
Atkārtoti biežāk dzirdētos vārdus				
Nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes un darbības, ko veic pats un citi.				
Nosauc atsevišķas dzīvas būtnes				
Nosauc paša veiktās darbības				
Nosauc atsevišķus priekšmetus				
Klausās un atkārtoti dzirdētās skaņas.				
Atdarina dzirdētās skaņas				
Klausās un atkārtoti skaņu kombinācijas				
Reaģē uz konkrētām skaņām				

Kritēriji tika sadalīti apakškritērijos, lai Savukārt, attēlos tiks parādīta bērnu attīstība galvenos kritērijos, lai tie būtu pārskatāmi.

Pamatojoties uz Noteikumu par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem 9.pielikumu novērojuma kritēriji tika novērtēti ar:

- 1) N – nav novērojums, kas atbilst “0” punktiem;
- 2) S – sācis apgūt, kas atbilst “1” punktam;
- 3) T – turpina apgūt, kas atbilst “2” punktiem;
- 4) A – apguvis, kas atbilst “3” punktiem (Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem, 2018).

2.2. 1,5-3 gadus vecu bērnu raksturojums pētījuma sākumā

Pirms pētījuma darba autore raksturoja katru no pētāmajiem bērniem.

Maija (22.02.21) – ļoti labi attīstīta valoda. Dialogu veic īsos teikumos. Plašs vārdu krājums. Ļoti labi ieklausās un atkārtos skaņas.

Anete – uzsākot bērnu dārza gaitas, bērns dārziņā nerunā, bet vecāki apgalvo, ka mājās ļoti labi runā. Ģimenes pieauguma rezultātā meitene kļūst emocionālāka, bērnārdzībā sāk runāt pilniem teikumiem.

Agneta (24.07.21) – vārdu krājums ir pietiekošs, dialogus veido, bet valodas izruna neskaidra. Ieklausās tekstā un atbild ar valodu.

Māra (12.12.2020) – pēc vecuma Māra ir visvecākā. Ļoti ierobežots vārdu krājums. Ir saprotami daži vārdi. Skaņu izruna neskaidra. Dialogā neiesaistās. Krāsas spēj nosaukt angļu valodā. Spēlējoties savā nodabā dzied dziesmiņas angļu valodā.

Klāvs (24.12.2021) – pēc vecuma ir jaunākais grupiņā. Spēj izteikt savas vajadzības vārdos. Runājot veido dialogu. Vārdu krājums atbilstošs vecumam.

Gustavs (15.02.21) – izrunā un atkārtos daudz skaņas, bet neizrunā vārdus skaidri. Ļoti daudz runā, tikai neskaidri. Īsti nevar saprast viņa izrunāto vārdu nozīmi. Ļoti grūti noturēt koncentrēšanos. Neatbild un neveido acu skatienu uz uzdodot jautājumu.

Maira (27.05.21) – vārdu krājums atbilstošs vecumam, bet dažkārt daļēji ir saprotams, ko vēlas teikt. Uz jautājumiem atbild var vārdiem jā/nē.

Kārlis (24.06.21) – uz jebkuru jautājumu atbild ar vārdu – mamma. Priekšmetus, lietas, dzīvas būtnes sauc par mammu. Savas vajadzības un domas spēj izpaust tikai ar emocijām. Darba autorei šķiet, tas ir tādēļ, ka viņš ir pirmais bērniņš ģimenē un dzīvot divatā ar mammu.

Ance (12.01.21) – vārdiski spēj paust savas vajadzības. Ļoti labi atkārtos skaņas, bet nespēj veidot garus teikumus un neiesaistās dialogā. Ļoti patīk klausīties pasakas un atdarina dzīvnieku balsis. Ja ir satraukusies, vajadzības pauž ar žestiem.

Melānija (23.05.21) – ļoti skaidra un saprotama valodas attīstība. Spēj paust savu viedokli. Atkārot tautas dziesmas. Ļoti lielu uzmanību pievērš rakstiskai formācijai (grāmatām). Ģimenē ir pirmais bērniņš, nesen ir piedzimusī māsa. Var novērot, ka vakaros mamma ļoti daudz sarunājas ar bērnu.

Pirms pētījuma sākuma pētāmo bērni tika novērtēti katrā apakškritērijā (5.tabula). Pēc tabulas datiem var secināt, ka atsevišķiem bērniem – Mārai, Gustavam, Mairai, Kārlim un Ancei – ir vājas valodas attīstība, tādēļ ir jāpiedāvā viņiem dažādas attīstošas aktivitātes, lai veicinātu valodas attīstību pētāmiem bērniem.

5.tabula. Pētāmo bērnu vērtējums pirms pētījuma (darba autores veidota tabula)

Kritēriji	Maija	Anete	Agneta	Māra	Klāvs	Gustavs	Maira	Kārlis	Ance	Melānija
Saprot, ka ar vārdiem var paust savas domas, vajadzības.										
Atbild uz jautājumu ar vārdiem	A	A	T	S	A	S	S	S	S	A
Izsaka ar vārdiem savu vajadzību	A	A	T	S	A	S	S	S	S	A
Īsi atbild uz savu jautājumu	A	A	T	S	A	S	S	S	S	A
Vārdiski vai ar darbību vērsas pie citiem, lai izteiktu savu vajadzību.										
Izrāda interesi par teikto	T	T	T	S	T	T	S	S	T	A
Ieklausās teiktajā	T	T	T	S	T	S	S	S	T	A
Atkārtoti biežāk dzirdētos vārdus	A	A	T	S	A	T	T	S	S	A
Nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes un darbības, ko veic pats un citi.										
Nosauc atsevišķas dzīvas būtnes	A	A	A	S	A	T	S	S	S	A
Nosauc paša veiktās darbības	A	A	T	N	A	S	S	S	S	T
Nosauc atsevišķus priekšmetus	T	A	T	A	A	T	S	S	S	A
Klausās un atkārtoti dzirdētās skaņas.										
Atdarina dzirdētās skaņas	A	A	A	S	A	T	T	S	T	A
Klausās un atkārtoti skaņu kombinācijas	A	A	A	S	A	T	T	S	T	A
Reagē uz konkrētām skaņām	A	A	A	S	A	S	T	S	T	A

1.attēlā ir ilustrēts pētāmo bērnu kopvērtējums, sasummējot katra apakškritērija iegūtos rezultātus. Augstākais vērtējums ir 36 punkti, zemākais ir 0. Augsts vērtējums ir salīdzinoši daudziem bērniem, taču bērniem nav neviena augstākā vērtējuma, lai varētu teikt, ka viņu valodas attīstība ir perfekta.

Maija saprot un ar vārdiem pauž savas domas un vajadzības (A). Taču, lai gan Maija runā ļoti labi, tomēr 2.kritērijā Maija ir vājš vērtējums (T), kas liecina par to, ka viņai jāturpina attīstīt to. Visvairāk Maijai sagādā grūtības sadarbības prasmes, jo viņa bieži “laiž gar ausīm” cita teikto, tādā veidā, neizrādot interesi par cita vajadzībām. Maijai ir nepieciešams attīstīt sadarbības un komunikācijas prasmes. Ar priekšmetu nosaukšanu Maija veicas nedaudz labāk, taču ne ideāli. Var redzēt, ka Maija zina, kā sauc konkrētos priekšmetus, taču nespēj līdz galam precīzi tos nosaukt. Tas liecina, ka Maijai ir nepieciešamas prezentēšanas prasmju attīstīšana. Augstāko vērtējumu Maija ieguva uzdevumā, kurā bija jāklausa un jāatkārto dzirdētās skaņas (A). Kopvērtējumā Maija ieguva 33 punkti.

Anetei trijos kritērijos ieguva augstāko vērtējumu (A). Anete, uzsākot pirmsskolas izglītības gaitas, ne ar vienu nerunāja. Taču uz pētījuma uzsākšanas laiku, Anete sāka runāt tekoši un saprotami. Domājams, ka tas ir saistīts ar adaptēšanas periodu. Respektīvi tad, kad Anete aklimatizējusies un iejutusies grupiņā, viņa atvērās un valodas attīstībā parāda augstākos rezultātus. Tomēr jāsauc, ka līdz galam Anete vēl nav adaptējusies, jo viņa tāpat, kā Maija, neieklausās citos vienaudžos un neizrāda interese par cita teikto, tādējādi viņai ir jāturpina attīstīt šīs prasmes, jo vērtējums ir T. Kopvērtējumā Anete ir ieguvusi 34 punktus.

Agneta ieguva 28 punktus. Pēdējā 4.kritērijā Agneta ieguva augstāko vērtējumu (A). Taču pirmajos kritērijos viņas sniegums bija vājš (T), kas skaidrojams ar to, ka Agnetas valodas ir neskaidra un nesaprotama. Līdz ar to viņu bieži nesaprot vienaudži, kā arī grūti ir saprast viņas teikto.

Māra vērtējumā pirms pētījuma saņēma vienu no zemākajiem vērtējumiem (13 punkti), jo viņai labāk padodas angļu valoda. Latviešu valodā Māra praktiski nerunā. Neskatoties uz to, ka Māra ir ieguvusi vienu no zemākajiem vērtējumiem, Māra prata nosaukt priekšmetus un ieguva augstāko vērtējumu (A). Pārējos apakškritēriju vērtējumos Māra ir ieguvusi S vērtējumu, kas nozīmē, ka viņa uzsāka runāt latviešu valodā vairāk kā, uzsākot apmeklēt pirmsskolu, taču nepietiekami.

Klāvs ir ieguvis vienu no augstākajiem vērtējumiem (34 punkti). Lai gan Klāvs ir jaunākais grupiņa, taču runā viņš skaidri un saprotami, jo visos apakškritērijos ieguva augstāko vērtējumu (A). Izņemot divos kritērijos. Likumsakarīgi, ka zemu vērtējumu Klāvs ieguva tādos pašos kritērijos kā Maija un Anete – ieklausīšanās citos un ieklausīšanās cita teiktajā.

Gustavs kopvērtējumā ieguva 18 punktus, kas liecina par vāju valodas attīstību. Gustava vērtējums visos apakškritērijos ir bijis S (sācis apgūt) un T (turpina apgūt). Novērojot Gustavu ikdienas aktivitātēs, darba autore ir pārliecināta, ka Gustavam ir attīstības traucējumi, jo Gustavs neatbild uz uzdodot jautājumu un neveido acu skatienu. Tā kā Gustavam ir parastā

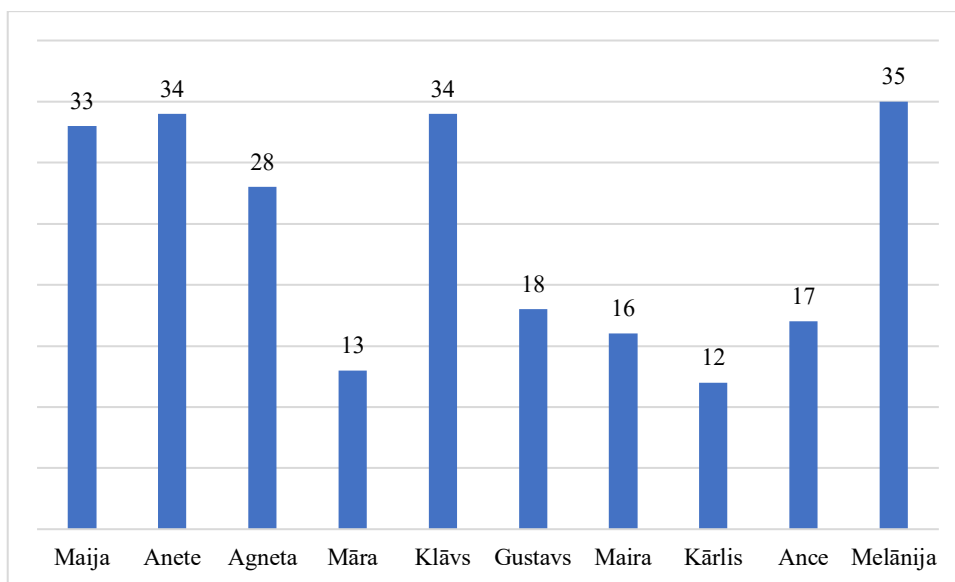
izglītības programma uz pētījuma veikšanas laiku, tad arī viņš tika vērtēts pēc visiem kritērijiem tāpat kā pārējie bērni. Rezultāts ir zems, taču ne zemākais, kas ir pozitīvi.

Maira kopvērtējumā saņēma 16 punktus. Lai gan Mairai vārdu krājums ir atbilstošs viņas vecuma, taču bieži nav saprotama teikuma jēga, tādēļ nākas vairākkārtīgi pārjautāt. Diemžēl viņa neiespringst un uz jautājumiem atbild ar jā un nē, kas apgrūtina darba autori, jo dažkārt nav saprotams, ko viņa vēlas, līdz ar to arī kavē citu vienaudžu aktivitātes. Maira kritēriju vērtējumos ieguva S (sācis apgūt) un T (turpina apgūt) vērtējumus.

Kārlis vērtējumos ieguva viszemāko punktu skaitu (12 punktus), visos kritērijos saņemot zemāko punktu skaitu (S – 1 punkts), kas skaidrojams, ka Kārlis ir *pieķēries* savai mammai, jo, dzīvojot tikai ar mammu, viņam viss ir mamma.

Ance kopvērtējumā ir ieguvusi 17 punktus, saņemot katrā apakšvērtējumā zemāko punktu skaitu, jo Ance vērtējuma likšana laikā bija pikta uz visu pasauli, taču patiesībā valodas attīstība Ance ikdienā parāda labus rezultātus.

Melānija kopvērtējuma saņēma visaugstāko rezultātu (35 punktus), kas liecina par augstiem kritēriju līmeņiem. Izņemot vienu, kurā Melānija nespēja nosaukt pati savas darbības, ko viņa dara (T). Taču, zinot kāda Melānija ir ikdienā, iespējams, ka vērtējuma dienā viņai kaut kas *izsita no sliedēm*.

1.attēls. Pētāmo bērnu kopvērtējums pirms pētījuma (autores veidots attēls)

Analizējot pētāmo bērnu vērtējumu pirms pētījuma, darba autore paredzējusi bērniem aktivitāti, kas sekmēs sadarbības un komunikācijas spējas ar vienaudžiem, jo tikai viens (Melānija) no pētāmajiem bērniem parādīja augstus rezultātus šajā kritērijā. Piemērota aktivitāte ir lugas īsas lugas iestudējums.

2.3. Pētījuma analīze

Pirms lugas iestudējuma darba autore darbojās ar darbojās ar pētāmajiem bērniem, veicot dažādus valodas attīstības vingrinājumus, piemēram, dziedāšana, grāmatu lasīšana priekšā, vingrinājumus elpošanai un mēles un lūpu muskulatūras stiprināšanai un daudzi citi vingrinājumi un nodarbības.

Kā jau iepriekš tekstā ir minēts, tad darba autore, lai sekmētu bērnu komunikācijas prasmes, kas ir nepieciešamas valodas attīstībā, ir paredzējusi iestudēt lugu. Darba autore sākumā nolasīja V. Plūdoņa dzejoli *Zaķīšu pirtiņa* (1.pielikums). Pēc dzejoļa izlasīšanas darba autore kopā ar bērniem pārrunāja to.

Visi pētāmie bērni parādīja dzejolī atspoguļotās ķermeņa daļas gan patstāvīgi, gan arī noskatoties, kā dara citi. Taču rezultāts bija pozitīvs visiem pētāmajiem bērniem.

Arī tā teikt logopēdiskos vingrinājumus, visi bērni izpildīja, nosaucot dzejoļa beigās rakstītās skaņas.

Tālāk darba autore ķērās pie lugas iestudēšanas (2.pielikums). Bērniem tika izveidotas maskas, piemēram, uz galvas uzliekami galvas apsēji, kas atspoguļo konkrēto zvēru. Darba autore uzvilka zaķa lielo cepuri. Darba autore pirms lugas meitenēm jautāja, kura vēlas būt zaķu mamma, kas vedīs bērnus uz pirtiņu un kuras vēlas būt mazie zaķu bērniņi. Tāpat jautāja, kuri vēlas būt sunīši. Bērni, kuri nevēlējās vilkt maskas, bija skatītāji.

Kā redzams 2.pielikumā, bērniem aizrāva lugas iestudējums un viņi labprāt izspēlēja savu lomu ļoti labi, taču, neskatoties uz to, darba autore vērtēja pētāmo bērnu valodas attīstību.

Pēc lugas iestudējuma darba autore atkārtoti novērtēja pētāmos bērnus. Rezultāti ir aplūkojami 6.tabulā.

Neskatoties uz to, ka pētāmiem bērniem patika lugas iestudējums, tomēr valodas attīstības rezultāti nekļuva labāki, bet gan atsevišķiem bērniem tie kļuva nemainīgi un citiem bērniem sliktāki.

Analizējot pirmo kritēriju, Maija, kurai rezultāti bija augsti, nespēja bez pedagoga palīdzības atbildēt uz savu jautājumu. Tāpat arī Klāvs Un Melānija. Tādēļ šiem bērniem pēc pētījuma ir zemāki vērtējumi nekā pirms. Turklāt, Klāvs nespēja atbildēt uz jautājumu ar vārdiem un izteikt savu vajadzību ar vārdiem (arī Melānija), kas liecina par to, ka bērni aizrāvās ar iestudējumiem un lomu, jo viņiem bija tik jautri, ka viņi spēja tikai atbildēt uz jautājumiem tikai ar žestiem un kustībām. Savukārt, Gustava valodas attīstībā ir vērojama tās neliela, taču pilnveidei. Gustavs uzlaboja savu rezultātu par vienu līmeni augstāk. Pārējiem bērniem rezultāti nemainījās.

6.tabula. Pētāmo bērnu vērtējums pirms un pēc pētījuma (darba autores veidota tabula)

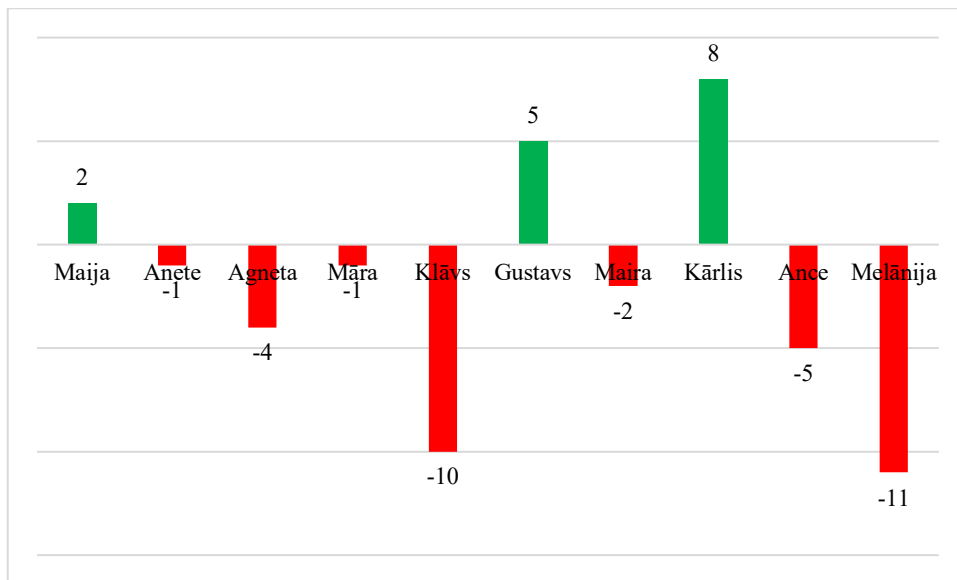
Kritēriji	Maija		Anete		Agneta		Māra		Klāvs		Gustavs		Maira		Kārlis		Ance		Melānija	
	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.
Saprot, ka ar vārdiem var paust savas domas, vajadzības.																				
Atbild uz jautājumu ar vārdiem	A	A	A	A	T	T	S	S	A	T	S	T	S	S	S	S	S	S	A	A
Izsaka ar vārdiem savu vajadzību	A	A	A	A	T	T	S	S	A	T	S	S	S	S	S	S	S	S	A	T
Īsi atbild uz savu jautājumu	A	T	A	A	T	T	S	S	A	T	S	T	S	S	S	S	S	S	A	T
Vārdiski vai ar darbību vēršas pie citiem, lai izteiktu savu vajadzību.																				
Izrāda interesi par teikto	T	A	T	A	T	T	S	S	T	T	T	T	S	T	S	T	T	S	A	T
Ieklausās teiktajā	T	A	T	T	T	T	S	S	T	T	S	T	S	T	S	T	T	S	A	T
Atkārtoti biežāk dzirdētos vārdus	A	A	A	A	T	T	S	S	A	T	T	T	T	S	S	T	S	S	A	A
Nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes un darbības, ko veic pats un citi.																				
Nosauc atsevišķas dzīvas būtnes	A	A	A	A	A	T	S	S	A	T	T	T	S	S	S	T	S	S	A	T
Nosauc paša veiktās darbības	A	A	A	A	T	T	N	S	A	T	S	T	S	S	S	T	S	S	T	T
Nosauc atsevišķus priekšmetus	T	A	A	A	T	T	A	S	A	T	T	T	S	S	S	T	S	S	A	T
Klausās un atkārtoti dzirdētās skaņas.																				
Atdarina dzirdētās skaņas	A	A	A	A	A	T	S	S	A	T	T	T	T	S	S	T	T	S	A	T
Klausās un atkārtoti skaņu kombinācijas	A	A	A	T	A	T	S	S	A	T	T	T	T	S	S	S	T	S	A	T
Reaģē uz konkrētām skaņām	A	A	A	T	A	T	S	S	A	T	S	T	T	S	S	T	T	S	A	T

Komunikācijas un sadarbības kritērijā (2.kritērijs) pētāmie bērni parādīja arī mainīgus rezultātus. Atsevišķiem bērniem tie kļuva augstākā līmenī un atsevišķiem bērniem - zemākā līmenī. Maija uzrādīja augstākos rezultātus. Viņa pētījuma laikā uzklauzīja savus vienaudžus. Arī Anete izrādīja interesi par vienaudža teikto, apliecinot to ar emocijām - pasmaidot. Klāvs nevarēja atcerēties dzejoli dzirdētos vārdus, tos pedagogam vajadzēja atgādināt, uzsākot pirmo zilbi runāt. Gustavs parādīja ar žestiem, ka ieklausās cita teiktajā, norādot to ar pirkstu. Maira arī uzlaboja rezultātu par vienu līmeni augstāk, tomēr nespēja atkārtot dzejoli dzirdētos vārdus. Kārlis uzlaboja savu vērtējumu par vienu līmeni augstāk. Savukārt, Ance un Melānija savu rezultātu samazināja par vienu līmeni zemāk, jo īsti nespēja izrādīt interesi par teikto un ieklausīties teiktajā, kas skaidrojams ar to, ka pētāmie bērni aizrāvās ar lugas iestudēšanas jautrību uz grupiņas grīdas. Nenosauktajiem pētāmiem bērniem rezultāti pēc pētījuma palika nemainīgi.

Nosaucot ķermeņa daļas, kuras pirms lugas bērni nosauca un parādīja, tāpat, kā iepriekšējos kritērijos pētāmie bērni parādīja gan mainīgus, gan nemainīgus rezultātus. Maija atcerējās pazīstamās ķermeņa daļas, tādā veidā uzlabojot savu rezultātu. Savukārt, Agneta samazināja savu rezultātu, jo nespēja atbildēt atsevišķas ķermeņa daļas, tās jaucot. Māra spēja nosaukt savas kustības. ko darīja. Klāvs tieši pretēji, tikai ar pedagoga atbalstu spēja nosaukt savas darbības, ko veica. Gustavs jau ar pedagoga palīdzību varēja nosaukt veiktās darbības un tās izpildīt. Kārlis visus uzdevumus, pamatojoties uz trešo kritēriju, varēja paveikt ar pedagoga palīdzību. Visbeidzot, Melānija samazināja savu rezultātu, jo tikai ar pedagoga palīdzību varēja nosaukt un parādīt ķermeņa daļas. Tās viņa jauca, piemēram, actiņas ar austiņām.

Savukārt, dzirdētās skaņas dzejoļa beigās, spēja tikai atkārtot Kārlis, uzlabojot savu rezultātu par vienu līmeni augstāk, bet pārējiem bērniem rezultāts kļuva zemāks vai palika nemainīgs.

2.attēlā ir aplūkojama pētāmo bērnu valodas attīstība pēc pētījuma. Tajā var redzēt, ka trim bērniem – Maija, Gustavs un Kārlis – valodas attīstība ir augusi pēc pētījuma. Savukārt, pārējiem bērniem valodas attīstības kļuvusi zemākā līmenī, kas nozīmē, ka ar pētāmajiem bērniem ir jāveic papildus pētījumi.

2. attēls. Pētāmo bērnu valodas attīstības dinamika pēc pētījuma (darba autores veidots attēls)

Pēc pētījuma veikšanas var secināt, ka pētāmajiem bērniem jāturpina attīstīt valodu un papildus jāveic pētījumus par paškontroli un pašregulāciju, jo, šķiet, bērni lugas iestudējumu laikā kļuva uzbudināti un satrakojās, ka nespēja koncertēties galvenajam uzdevumam – valodas attīstībai.

Secinājumi

1. Valoda ir galvenais komunikācijas līdzeklis un kultūras identitātes veicinātājs, tādēļ svarīgi pievērst uzmanību un veicināt valodas attīstību bērniem.
2. Lai saglabātu un veicinātu valodu dažādās kultūrās, būtu nepieciešams veikt pasākumus, lai nodrošinātu valodas mācīšanu un nodošanu no vienas paaudzes uz nākamo, jo valoda var tikt apdraudēta, kas nozīmē, ka valoda netiek saglabāta jaunajām paaudzēm.
3. Bērni 1,5-3 gadu vecumā attīsta valodas un saziņas prasmes, kas ir svarīgas viņu turpmākajai izglītības un personīgajai attīstībai.
4. Bērni iemācās ne tikai izprast valodu, bet arī paust savas domas, emocijas un vajadzības, kā arī saprast citu cilvēku izteikt, veidojot draudzīgas un ciešas attiecības ar vienaudžiem.
5. 1,5-3 gadu vecumā bērniem valodas attīstības iespējas ir vairākas, piemēram, sarunas, atbildēšana uz jautājumiem, loma rotaļas, atbilstoša vide nodrošinājums, kā arī motorisko prasmju pilnveidošana.
6. Pētāmajiem bērniem, lai viņi sekmētu sadarbības un komunikācijas spējas ar vienaudžiem kā vienu no valodas attīstības aspektiem, paredzēts ir lugas iestudējums, jo vairākiem pētāmajiem bērniem ir grūtības uzklaut otra cilvēka teikto un izrādīt interesi par dzirdēto.
7. Pētāmajiem bērniem jāturpina attīstīt valodu un papildus jāveic pētījumus par paškontroli un pašregulāciju, jo, šķiet, bērni lugas iestudējumu laikā kļuva uzbudināti un satrakošanās, ka nespēja koncertēties galvenajam uzdevumam – valodas attīstībai.

Priekšlikumi

1. Lai bērni saprastu un attīstītu valodas prasmes, pieaugušajiem ar bērniem ir jārunā skaidrā valodā, kas ir brīva bez mīkstinājuma vārdiem (piemēram, meitenīte, papīrīts utt.)
2. Lai saglabātu un veicinātu valodu dažādās kultūrās, būtu nepieciešams veikt pasākumus, lai nodrošinātu valodas mācīšanu un nodošanu no vienas paaudzes uz nākamo, jo valoda var tikt apdraudēta, kas nozīmē, ka valoda netiek saglabāta jaunajām paaudzēm.
3. Pirmsskolas pedagogiem ir jāorganizē dažādas aktivitātes ar bagātīgu vārdu krājumu, svarīgi, lai pedagogs arī paskaidrotu vārdu nozīmi.
4. Lai bērni attīstītu paškontroli un pašregulāciju, pedagogam ir jāiepazīstina ar dažādām cilvēka emocijām, kā arī jāveicina to atpazīšanu, spēlējot dažādas spēles.

Literatūras un citu avotu saraksts

1. Alcock, K., Connor, S. (2021). Oral Motor and Gesture Abilities Independently Associated With Preschool Language Skill: Longitudinal and Concurrent Relationships at 21 Months and 3–4 Years. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, v64 n6 p1944-1963
2. Alhamdan, A., Murphy, M., Crewther, S. (2023). Visual Motor Reaction Times Predict Receptive and Expressive Language Development in Early School-Age Children. *Brain Sciences* (2076-3425). Vol. 13 Issue 6, p965. 22p. DOI: 10.3390/brainsci13060965.
3. Bahriyeva, N. (2021). Teaching a language through role-play. *Linguistics and Culture Review*, 5(S1), 1582-1587. <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS1.1745>
4. Baldiņš, A., Raževa, A. (2001). *Klases audzinātāja darbs skolēnu personības izpētē*. Rīga: Pētergailis
5. Blay, A. (2018). *Intonation Production And Perception In Children With Developmental Language Impairment*. Theses and Dissertations. 2171. Available: <https://commons.und.edu/theses/2171>
6. Briška, I. (b.g.). *Valodu mācību joma. Mācību un metodiskais līdzeklis pirmsskolas mācību programmas īstenošanai*. Rīga: VISC
7. Celitāne, Č. (2021). Latviešu valoda mazākumtautību pirmsskolā. *Pirmsskolā*. Nr. 9 (88), 7.- 8.lpp.
8. Dicataldo, R., Rowe, M.L., Roch, M. (2022). “Let’s Read Together”: A Parent-Focused Intervention on Dialogic Book Reading to Improve Early Language and Literacy Skills in Preschool Children. *Children* 9, 1149. <https://doi.org/10.3390/children9081149>
9. Druviete, I., Požarnova, V. (2021). *Valoda kā vērtība*. Latviešu lingvistiskā attieksme: vērtības, pārlicība, prakse. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds
10. Dzintere, D. (2007). *Rotaļa – bērna dzīves prasmju sekmētāja*. Rīga: RaKa
11. Ergasheva, S.B., Djalolovna, Y.L., Ziyadulloyeva, M.S., Norova, F.F., Yuldashova, N.A. (2022). The principles of using computer technologies in the formation and development of students' language skills. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*. Special Issue, Vol. 13, p2145-2154. 10p. DOI: 10.47750/pnr.2022.13.S06.280.
12. Gao, Y., Liu, W. (2023). Measures to sustain endangered languages: A bilingual competition model with sliding mode control. *PloS one [PLoS One]*, ISSN: 1932-6203, Vol. 18 (6), pp. e0287850
13. Harwood, V., Preston, J., Baron, A., Kleinman, D., Landi, N. (2022). Event-Related Potentials to Speech Relate to Speech Sound Production and Language in Young Children.

- Developmental Neuropsychology*. Vol. 47 Issue 2, p105-123. 19p. DOI: 10.1080/87565641.2022.2036154.
14. Helminga, H. (2006). *Montesori pedagoģija*. Rīga: Jumava
 15. Indrayani, N. (2016). Language development at early childhood. *International Conference on Education (IECO) Proceeding*. Vol. 1, p. 279-289
 16. Kenanoğlu, D., Duran, M. (2021). The Effect of Traditional Games on the Language Development of Pre-School Children in Pre-School Education. *Asian Journal of Education and Training*, v7 n1 p74-81
 17. Kļava, G., Ernštreits, V. (2022). Livonian in the linguistic landscape. *Journal of Estonian & Finno-Ugric Linguistics / Eesti ja Soome-ugri Keeleteaduse Ajakiri*. Vol. 13 Issue 1, p207-232. 26p. DOI: 10.12697/jeful.2022.13.1.08.
 18. Kobaş, M., Kızıldere, E., Doğan, I., Aktan-Erciyes, A., Demir-Lira, E., Akman, İ., Göksun, T. (2023). Motor skills, language development, and visual processing in preterm and full-term infants. *Current Psychology*. Vol. 42 Issue 15, p12463-12475. 13p. DOI: 10.1007/s12144-021-02658-8.
 19. Kucker, S., Zimmerman, C., Chmielewski, M. (2021). Taking parent personality and child temperament into account in child language development. *British Journal of Developmental Psychology*. Vol. 39 Issue 4, p540-565. 26p. DOI: 10.1111/bjdp.12379.
 20. Lieģeniece, D., Nazarova, I. (1999). *Veseluma pieeja valodas apguvē*. Rīga: RaKa
 21. Lopatina, A. (2006). *Matemātisko priekšstatu veidošana*. Rīga: Pētergailis
 22. Martinot, P., Bernard, J., Peyre, H., Agostini, M., Forhan, A., Charles, M.A., Plancoulaine, S., Heude, B. (2021). Exposure to screens and children's language development in the EDEN mother-child cohort. *Scientific Reports*. Vol. 11 Issue 1, p1-9. 9p. DOI: 10.1038/s41598-021-90867-3.
 23. McFayden, T., Fok, M., Ollendick, T. (2022). The Impact of Birth Order on Language Development in Autistic Children from Simplex Families. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 52:3861–3876 <https://doi.org/10.1007/s10803-021-05274-4>
 24. Monshizadeh, L., Vameghi, R., Rahimi, M., Sajedi, F., Hashemi, S.B., Yadegari, F., kasbi, F. (2021). Is There Any Association Between Language Acquisition and Cognitive Development in Cochlear-Implanted Children? *Journal of International Advanced Otology*. Vol. 17 Issue 3, p195-199. 5p. DOI: 10.5152/iao.2021.8990.
 25. Montessori education. (n.d.). *How to Recognise and Support Sensitive Periods in Your Child's Development*. Available: <https://montessoriacademy.com.au/how-to-recognise-and-support-sensitive-periods-in-your-childs-development/>
 26. Namsone, D., Oliņa, Z. (b.g.). *Pirmsskolas mācību programma*. Rīga: VISK

27. Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem. (27.11.2018). MK noteikumi Nr. 747. redakcijas: 19.12.2018. Rīga: Latvijas Vēstnesis
28. Salmon, K., O’Kearney, R., Reese, E., Fortune, C.A. (2016). The Role of Language Skill in Child Psychopathology: Implications for Intervention in the Early Years. *Clinical child and family psychology review [Clin Child Fam Psychol Rev]*, ISSN: 1573-2827, Vol. 19 (4), pp. 352-367
29. Salomo, D., Lieven, E., Tomasello, M. (2012). Children’s ability to answer different types of questions. *Journal of Child Language*, 40, pp 469-491 doi:10.1017/S0305000912000050
30. Saxena, S., Chauhan, S., Daniel, P. (2022). Kinnauri-Pahari (version_0.1): parallel, monolingual dataset and word-embeddings. *Sādhanā: Academy Proceedings in Engineering Sciences*. Vol. 47 Issue 3, p1-5. 5p. DOI: 10.1007/s12046-022-01878-3.
31. Sebrem S., Miltuze, A. (2022). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC
32. Skujiņa, V. (2000). *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Zvaigzne ABC
33. Stamati, M., Gago-Galvagno, L., Miller, S., Elgier, A., Hauché, R., Azzollini, S. (2022). Association between electronic media use, development milestones and language in infants. *Interdisciplinaria: Revista de Psicología y Ciencias Afines*. Vol. 39 Issue 3, p151-166. 16p. DOI: 10.16888/interd.2022.39.3.9.
34. Svence, G. (2019). *Bērna runas attīstība pirmsskolas vecumā*. Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/SVENCE_Berna_runas_attistiba.pdf
35. Test, J., Cunningham, D., Lee, A. (2015). Talking With Young Children: How Teachers Encourage Learning. *Dimensions of early childhood*. Volume 38, Number 3, p. 3-14
36. Tropa, I. (2009). *Par bērniem no 2 līdz 3 gadu vecumam. Domāsim un darīsim kopā*. Pieejams: <https://logopeds.org/tag/logopeds-ilona-tropa/page/6/>
37. Tūbele, S. (2019). *Valodas traucējumu novērtēšana*. Rīga: RaKa
38. Yüzbaşıoğlu, Y., Akyol, C. (2022). *The Effect of a Dialogic Reading Program on the Early Literacy Skills of Children in Preschool Period*. Available: <https://www.asianinstituteofresearch.org/EQRarchives/The-Effect-of-a-Dialogic-Reading-Program-on-the-Early-Literacy-Skills-of-Children-in-Preschool-Period>

Pielikumi

Zaķīšu pirtiņa (<https://berni.literatura.lv/ru/tune/lasi-skali?work=1146049>)

Garausīts zaķīts pa pakrēslu

Kurina pļavā pirtiņu.

Mēnestiņš, čigāns, caur eglēm sāk vērties,

Zaķīšu māte savus bērnus ved pērties.

Pičiņu, pačiņu — austiņām:

Modriņi, modriņi sadzirdēt tām!

Pičiņu, pačiņu — actiņām:

Tāliņi, tāliņi saredzēt tām!

Pičiņu, pačiņu — kājiņām:

Viegliņi, viegliņi patecēt tām!...

Strupausīts sunīts pa pakrēslu

Savā nodabā skraida gar pļaviņu.

Kas gan tur miglā kūņājas, kust?

To vajag zināt! to vajag just!...

Nu, bērniņi, joziet, ko katrs māc,

Ka negantnieks jūs nepanāk!

Vau! vau! vau! vau!

Cibric! cibric!

Vau! vau!

Cibric!

Vau! vau!

Cibric!

Pētāmo bērnu iestudējums

GALVOJUMS

Es, Olita Daņilova
apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā. Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors Olita Daņilova
(vārds, uzvārds, paraksts)

Datums: 18.12.2023

IZZĪŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Kvalifikācijas darbs

LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors Olita Daņilova
(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs Dr.paed. Sarmīte Tūbele
(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Kvalifikācijas darbs

Pārbaudījuma komisijas 20 __.gada _____ sēdē, protokola Nr. _____

vērtējums _____
(vērtējums) (vērtējums vārdiem)

Valsts pārbaudījuma
komisijas priekšsēdētājs _____
(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

(paraksts)